

# Capitolul I

## NOȚIUNI DE BAZĂ

### PENTRU ÎNȚELEGEREA CRIMINALISTICII

#### 1. Noțiuni introductive

##### ***1.1. Aspecte generale. Cadrul care a generat apariția Criminalisticii***

Dacă am putea exprima în puține cuvinte scopul pentru care credem că a apărut și s-a dezvoltat justiția în istoria omenirii, am putea spune că acest scop este aflarea adevărului în vederea restabilirii ordinii sociale. Nu ne putem imagina realizarea scopului unui proces (penal sau civil) fără a se stabili adevărul, fie că percepem acest adevăr ca fiind un adevăr absolut sau unul judiciar<sup>1</sup>. Dar calea spre aflarea adevărului este anevoioasă. De foarte multe ori, metodele pur juridice care pot fi utilizate pentru soluționarea diferitelor cauze sunt insuficiente. În dorința de a stabili adevărul, trebuie utilizate modalități care să permită o analiză obiectivă a faptelor deduse judecății.

Persoanele implicate în soluționarea diverselor cauze supuse atenției organelor judiciare și-au dat seama că metodele obiective de cunoaștere a realității nu pot fi furnizate decât de alte științe decât cele juridice. De exemplu, oricât de mult ar dori un judecător să stabilească cine este autorul unei infracțiuni de furt, el nu poate face acest lucru dacă nu are anumite informații privind elementele constatate la fața locului (amprente, urme de încălțăminte, urme ale instrumentelor de spargere) care să ofere certitudini privind persoana făptuitorului. Iar analiza unor asemenea

---

<sup>1</sup> Pentru detalii privind relația dintre *adevărul absolut* și *adevărul judiciar*, a se vedea G.Gr. Theodoru, *Tratat de Drept procesual penal*, Ed. Hamangiu, București, 2007, pp. 79-82; C. Ghigheci, în N. Volonciu *et al.*, *Noul Cod de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2014, pp. 14-18.

elemente și stabilirea legăturii dintre ele și o persoană anume nu poate fi făcută decât prin intermediul unor alte științe decât cele juridice. Posibilitatea de identificare a făptuitorilor prin analiza amprentelor (una dintre cele mai cunoscute metode de identificare criminalistică) are la bază un cumul de cunoștințe din domeniul anatomiei (care arată că desenele papilare ale fiecărei persoane sunt unice), chimiei și fizicii (științe care arată ce metode trebuie folosite pentru relevarea, fixarea, ridicarea și analiza amprentelor). Chiar și audierea persoanelor, atât de utilă în soluționarea proceselor (mai ales a celor penale), utilizează cunoștințe specifice psihologiei fără de care nu s-ar putea obține rezultate viabile. Așadar, domeniul juridic are nevoie de informațiile oferite de alte științe pentru a putea să-și îndeplinească menirea.

Apelând la alte domenii ale cunoașterii umane pentru a-și realiza scopul, sfera juridică a determinat o *specializare* a elementelor din alte științe, astfel încât acestea să fie ușor de utilizat în cadrul proceselor. Treptat, s-a individualizat o sumă de noțiuni din diverse științe (biologie, anatomie, fizică, chimie, psihologie etc.) *adaptate* domeniului juridic, ce puteau fi studiate de sine stătător. Aceste noțiuni au început să contureze o disciplină distinctă, care arată cum pot fi utilizate în domeniul juridic informațiile furnizate de alte științe. *Această nouă disciplină, aflată la confluența dreptului cu alte științe, este cunoscută sub numele de Criminalistică.*

## **1.2. Definiția Criminalisticii**

După ce am prezentat câteva aspecte generale despre știința Criminalisticii, pasul imediat următor ar trebui să fie încercarea de a construi o definiție a acestei discipline. De altfel, o definiție ne-ar ajuta să organizăm mai bine noțiunile pe care le avem despre Criminalistică și ne-ar oferi niște repere utile pentru înțelegerea profundă a acestui domeniu. Trebuie însă precizat faptul că oferirea unei definiții, în principiu, presupune în mod necesar o înțelegere clară a aspectelor a căror definire se cere. Doar astfel definiția poate să-și îndeplinească scopul, adică să fie edificatoare și să permită perceperea elementelor de bază ale noțiunii definite. Datorită acestui fapt, poate că momentul cel mai potrivit pentru a întocmi o definiție

a unei discipline este după ce se parcurge conținutul său, deoarece în acel moment, cunoscându-se totalitatea elementelor componente, se poate extrage esența, adică exact ceea ce înseamnă o definiție. Însă datorită faptului că o definiție oferită la începutul studiului ne poate oferi un reper important, care să ne ghideze în demersul nostru, ne vom asuma riscul de a oferi o definiție a Criminalisticii.

Un aspect preliminar conturării unei definiții a Criminalisticii credem că este stabilirea domeniilor dreptului care pot beneficia de aportul Criminalisticii. Aparent, datorită numelui său, Criminalistica are implicații doar în cauzele penale. De fapt, Criminalistica are legătură, cel puțin în termeni virtuali, cu toate ramurile de drept<sup>1</sup>, chiar dacă aplicarea practică a Criminalisticii este vizibilă în special în litigiile de natură penală. De exemplu, într-un litigiu de drept civil în care trebuie stabilită autenticitatea unui document sau a unei semnături se vor folosi tehnici criminalistice de expertiză a înscrisurilor. De asemenea, Criminalistica poate fi aplicată în dreptul muncii (de exemplu, în cazul unui accident de muncă) ori în dreptul transporturilor (de exemplu, în cazul unui accident feroviar, naval sau aerian)<sup>2</sup>.

*În opinia noastră, în sens larg, Criminalistica poate fi definită ca fiind știința<sup>3</sup> care utilizează informațiile furnizate de diverse alte științe (chimie,*

---

<sup>1</sup> Precizări privind importanța Criminalisticii pentru alte ramuri decât dreptul penal o regăsim și la alți autori. În acest sens, a se vedea: I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Tratat de drept procesual civil*, Tipografia Universității București, 1973, pp. 95-96, *apud* E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, ed. a 6-a, revăzută, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 28; E. Stancu, *op. cit.*, p. 32.

<sup>2</sup> A se vedea E. Stancu, *op. cit.*, pp. 32-33.

<sup>3</sup> Unii autori califică Criminalistica drept o știință *judiciară* (alături de Medicina legală, Psihologia judiciară), delimitând-o de științele *juridice* (Dreptul penal, Dreptul civil, Dreptul muncii etc.). În accepțiunea acestor autori, termenul *judiciar* poate fi folosit pentru a desemna o știință care ajută la realizarea scopului unui proces, deci care *sprijină* domeniul dreptului. În acest sens, a se vedea E. Stancu, *op. cit.*, p. 34; E. Stancu, A.C. Moise, *Criminalistica. Elemente de tehnică și de tactică a investigării penale*, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pp. 27-28; G. Naghi, *Criminalistică. Fundamente*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 51; C. Nedelcu, *Criminalistică. Tehnica și tactica criminalistică*, Ed. Hamangiu, București, 2014, pp. 8-9. O explicație pentru această calificare a Criminalisticii ca știință *judiciară* o găsim în G. Antoniu, C. Bulai, Gh. Chivulescu, *Dicționar juridic penal*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, conform cărora termenul *judiciar* desemnează „acea însușire a unei activități de a se desfășura în legătură cu rezolvarea unui

fizică, biologie, anatomie, psihologie etc.) pentru a se afla adevărul, în vederea soluționării litigiilor juridice, în special (dar nu numai) a celor de drept penal.

Deoarece, așa cum am arătat, Criminalistica are o legătură mai pronunțată cu științele penale, apreciem că este utilă o definiție a sa din perspectivă penală. Din acest punct de vedere, *Criminalistica poate fi definită ca știința autonomă, pluridisciplinară, care elaborează și utilizează metode și mijloace tehnico-științifice și procedee tactice prin care să se poată descoperi, fixa, ridica și examina urmele infracțiunilor, în vederea administrării probelor în procesul penal, astfel încât să fie identificați făptuitorii și să fie luate măsuri de prevenire a fenomenului infracțional*<sup>1</sup>.

conflict de drept”. Deși suntem de acord că Criminalistica (la fel ca Medicina legală și Psihologia judiciară trebuie delimitată de ramuri de drept precum Dreptul penal sau Dreptul civil, nu credem că utilizarea termenilor *judiciar* și *juridic* este cea mai potrivită pentru a face distincția între categoriile de mai sus. Afirmatia noastră este susținută de faptul că *Dicționarele explicative ale limbii române* pe care le-am consultat arată că termenul *judiciar* înseamnă: care ține de justiție, privitor la justiție, judecătoresc, făcut prin autoritatea justiției, propriu justiției. În acest sens, a se vedea *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2009; *Noul dicționar explicativ al limbii române*, Ed. Litera Internațional, 2002. Conform aceluiași surse, *juridic* înseamnă: care ține de drept, privitor la drept, care ține de legi, care se face în fața justiției. De altfel, nici definiția termenului *judiciar* din *Dicționar juridic penal*, prezentată mai sus, nu credem că justifică atribuirea sensului de *auxiliar al justiției* termenului *judiciar*. Precizăm că și unii autori care acceptă calificarea Criminalisticii drept știință judiciară se îndoiesc de caracterul auxiliar al acestei discipline (a se vedea E. Stancu, *op. cit.*, p. 34). În susținerea opiniei noastre, precizăm că, în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală (Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010, cu modificările și completările ulterioare), *instanțele judecătorești sunt organe judiciare* (art. 30 C. pr. pen.). Însă este clar că instanțele judecătorești nu sunt *auxiliare* rezolvării conflictului de drept, ci ele chiar *rezolvă* conflictul de drept. Mai mult, art. 2 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară (republicată în M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005, cu modificările și completările ulterioare) prevede că *justiția se realizează prin instanțele judecătorești*, care sunt organe judiciare, așa cum am arătat mai sus. Din motivele expuse, nu calificăm Criminalistica drept știință judiciară, așa cum am văzut că procedează autorii menționați mai sus.

<sup>1</sup> A se vedea I. Anghelescu *et al.*, *Dicționar de Criminalistică*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1984; L. Cârjan, M. Chipper, *Criminalistică. Tradiție și Modernism*, Ed. Curtea Veche, București, 2009, p. 14; C. Drăghici, A. Iacob, *Tratat de tehnică criminalistică*, ed. a 2-a, Ed. Sitech, Craiova, 2009, p. 16; E. Stancu, *op. cit.*, p. 28; E. Stancu, A.C. Moise, *op. cit.*, pp. 23-24; G. Naghi, *op. cit.*, p. 29; C. Nedelcu, *op. cit.*, pp. 1-3; A. Ciopraga, I. Iacobuță, *Criminalistică*, Ed. Junimea, Iași, 2001, p. 8.

### ***1.3. Obiectul de studiu și sistemul Criminalisticii***

Un pas înainte în înțelegerea științei Criminalisticii este delimitarea obiectului de studiu al Criminalisticii. Acest demers este important, deoarece în acest mod se poate înțelege mai bine rolul Criminalisticii în soluționarea litigiilor. În același timp, analiza obiectului de studiu poate individualiza mai bine această disciplină în raport de alte discipline aflate la granița dintre drept și alte științe (de exemplu, Medicina legală și Psihologia judiciară)<sup>1</sup>.

Obiectul de studiu al Criminalisticii are o structură complexă, fiind organizat pe mai multe direcții, pe care le vom prezenta în continuare.

(1). O parte componentă a obiectului Criminalisticii este utilizarea și adaptarea cunoștințelor specifice diferitelor științe (chimie, fizică, biologie, anatomie etc.) pentru a descoperi și a cerceta urmele rămase ca urmare a săvârșirii infracțiunilor, în vederea identificării făptuitorilor și a sancționării acestora, conform vinovăției lor. De exemplu, realizarea truselor de identificare a substanțelor stupefiante are la bază reacția dintre substanțele stupefiante și anumite substanțe chimice reactive, tipul substanței stupefiante determinând modul în care se colorează substanța chimică reactivă<sup>2</sup>. **Aceasta reprezintă componenta tehnică a obiectului Criminalisticii.**

(2). O altă parte componentă are în vedere stabilirea unor reguli logice de desfășurare a actelor de investigare (cercetare la fața locului, audieri de martori etc.), astfel încât să se maximizeze posibilitatea de aflare a adevărului într-o cauză dată. **Aceasta reprezintă componenta tactică a obiectului Criminalisticii.**

(3). Obiectul Criminalisticii are în componență și elaborarea unor reguli specifice unor anumite infracțiuni sau categorii de infracțiuni, în special cu referire la infracțiunile de mare pericolozitate sau a acelor frecvent întâlnite, pentru a crește operativitatea soluționării cauzelor referitoare la asemenea infracțiuni. **Aceasta reprezintă componenta metodologică a obiectului Criminalisticii.**

(4). O componentă a obiectului Criminalisticii este analiza practicii judiciare, pentru a se stabili metodele optime de investigare a infracțiunilor pe viitor, contribuind, implicit, la perfecționarea celorlalte componente ale

---

<sup>1</sup> În același sens, a se vedea E. Stancu, *op. cit.*, p. 28.

<sup>2</sup> A se vedea E. Stancu, *op. cit.*, p. 58.

obiectului Criminalisticii. **Aceasta reprezintă componenta evolutivă a obiectului Criminalisticii.**

(5). În structura obiectului Criminalisticii intră și componenta preventivă, care pornește de la analiza și sintetizarea informațiilor furnizate de practica judiciară, pentru a se elabora metode de prevenire a săvârșirii infracțiunilor<sup>1</sup>. **Aceasta reprezintă componenta preventivă a obiectului Criminalisticii.**

În mod constant, studiile consacrate Criminalisticii sunt structurate într-un **sistem tripartit**, care include:

- (1). tehnica criminalistică;**
- (2). tactica criminalistică;**
- (3). metodologia criminalistică.**

Această structură tripartită nu înseamnă că nu se acordă atenție componentei evolutive și celei preventive. De regulă, aspectele care țin de evoluția Criminalisticii și de valențele sale preventive rezultă implicit din modul în care sunt abordate componentele de tehnică, tactică și metodologie criminalistică.

Precizăm că prezentul curs este organizat într-o structură tripartită, în concordanță cu modelul clasic de studiu al Criminalisticii. Astfel, după noțiunile de bază, pe care le prezentăm în acest capitol, vom prezenta în capitole distincte elemente de tehnică, tactică și metodologie criminalistică.

## **2. Legătura Criminalisticii cu alte științe**

Așa cum am arătat mai sus, Criminalistica este un domeniu al cunoașterii care împrumută elemente din mai multe științe (îndeosebi din așa-numitele

---

<sup>1</sup> Subliniem faptul că prevenirea săvârșirii infracțiunilor reprezintă un element constant în activitatea de cercetare științifică pe care am realizat-o. În acest sens, a se vedea: A.E. Franț, *Interacțiunea dintre bioetică și dreptul penal. Conștientizare și justificare*, în *Conferința Internațională „Uniformizarea dreptului – efecte juridice și implicații sociale, politice și administrative”*, Iași, 23-25 octombrie 2014, Ed. Hamangiu, București, România, 2014, pp. 654-661; A.E. Franț, *Delimitări conceptuale privind rolul educației în prevenirea săvârșirii infracțiunilor (Conceptual delimitations regarding the role of education in preventing crime)*, în *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica*, vol. 6, nr. 1/2017, p. 147, <http://www.juridica.ugb.ro/>; A.E. Franț, *Defining The Effect Of Forensic Science In Preventing Crime*, în *8<sup>th</sup> International Scientific Conference „Security Concepts and Policies – New Generation of Risks and Threats”*, Ohrid, 4-5 iunie 2017, vol. III, Hanns Seidel Stiftung, „Van Gog” Print, Skopje, 2017, pp. 96-101.